

LP/2025/2024

Návrh ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky
č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov

Všeobecné pripomienky – zásadné

Vláda Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) vo svojom programovom vyhlásení v časti súdnictvo a prokuratúra zaradila medzi strednodobé priority okrem iného to, že sa zameria na prijatie ústavných zmien implementujúcich európske štandardy v oblasti nezávislosti súdnej moci.

Podľa Združenia sudcov Slovenska (ďalej len „ZSS“) vytvára aktuálny – predsedom vlády iniciovaný – legislatívny proces smerujúci k zmene a doplneniu Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) priestor na naplnenie aj vyššie uvedenej priority.

Európska Komisia (ďalej len „EK“) v pravidelných Správach o právnom štáte od roku 2022 Slovenskej republike odporúča okrem iného zabezpečiť:

- aby sa na členov súdnej rady vzťahovali dostatočné záruky nezávislosti, pokiaľ ide o ich odvolanie, s prihliadnutím na európske normy týkajúce sa nezávislosti súdnych rád.
- aby boli zavedené a riadne dodržiavané dostatočné záruky pre prípady, keď sudcovia musia niesť trestnoprávnu zodpovednosť za trestný čin „ohýbania práva“ v súvislosti so svojimi súdnymi rozhodnutiami.

I. Pokiaľ ide o záruky nezávislosti Súdnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „súdna rada“) vidí ZSS priestor na realizáciu odporúčania EK, ale i ďalších európskych inštitúcií, v dvoch rovinách. Jednak pri vymedzení ústavnej definície súdnej rady a jednak pri stanovení dôvodov odvolania jej členov.

Napriek tomu, že Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) charakterizoval súdnu radu pred 1. januárom 2021 ako „*osobitný nezávislý ústavný orgán súdnej moci garantujúci predovšetkým nezávislé postavenie súdnej moci a sudcovskú legitimitu, zodpovedajúci za chod súdnictva, správu súdnej moci a súdnictva, ako aj transparentnosť súdnictva*“ (pozri napr. PL. ÚS 2/2012, bod 9.4), predchádzajúca vládna väčšina jej odmietla pri zavedení ústavnej definície účinnej od 1. januára 2021 výslovne priznať atribút nezávislosti.

Podľa ZSS tento stav odporuje európskym štandardom, ktoré upravujú postavenie súdnych rád a ktoré sú zhrnuté napr. v Stanovisku Poradnej rady európskych sudcov (ďalej len „CCJE“) č. 24 (2021) ([CCJE Opinions and Magna Carta - Consultative Council of European Judges](#)), a bol predmetom kritiky aj zo strany Európskej asociácie sudcov (ďalej len „EAJ“) v jej rezolúcii z 2. septembra 2021 (pozri prílohu listu adresovaného predsedovi vlády [Medzinárodné dokumenty – zdruzenie.sk](#)).

Preto v súlade s odporúčaniami obsiahnutými v medzinárodných dokumentoch, na ktoré ZSS vyššie odkazuje a ktorých obsah nepovažuje za nutné na tomto mieste opakovať,

ZSS navrhuje zmeniť čl. 141a ods. 1 ústavy tak, že „*Súdna rada Slovenskej republiky je nezávislým ústavným orgánom zaručujúcim nezávislé postavenie súdnej moci a sudcovskú legitimitu.*“

V rozpore s už uvedenými odporúčaniami je podľa ZSS aj aktuálny právny stav na Slovensku v tom, že predsedu, podpredsedu a člena súdnej rady možno pred uplynutím ich funkčného obdobia kedykoľvek odvolať, a to bez uvedenia dôvodu pre takýto postup. Túto ústavnú zmenu pritom podrobila konkrétnej kritike aj CCJE vo svojom stanovisku z 9. decembra 2020, týkajúcom sa reformy súdnictva na Slovensku ([Status and situation of judges - Consultative Council of European Judges](#)). Istota funkčného obdobia členov súdnej rady je totiž všeobecne považovaná za kľúčový predpoklad nezávislosti súdnej rady ako celku. Možnosť odvolať člena súdnej rady by tak mala byť viazaná na preukázané hrubé porušenie jeho povinností [pozri Stanovisko CCJE č. 24 (2021), bod 18 záverov].

ZSS preto navrhuje na konci poslednej vety čl. 141a ods. 5 ústavy vložiť slová „*ak hrubo poruší svoje povinnosti.*“ alternatívne slová „*dôvody odvolania stanoví zákon*“ a o uvedený dôvod odvolania navrhuje doplniť zákon o súdnej rade.

II. EK opakovane vytykaná otázka procesných garancií súvisiacich s vágne formulovaným trestným činom ohýbania práva je podľa ZSS priamym dôsledkom obmedzenia funkčnej imunity sudcov spôsobom, ktorý umožňuje trestne stíhať sudcu a prísediaceho aj za právny názor vyjadrený pri rozhodovaní. Zásadné obavy z tejto (od 1. januára 2021 účinnej) ústavnej zmeny pritom vyjadrila nielen CCJE vo svojom stanovisku z 9. decembra 2020, ale i EAJ v rezolúcii z 2. septembra 2021, na ktoré ZSS v celom rozsahu odkazuje.

ZSS preto navrhuje obnoviť znenie čl. 148 ods. 4 ústavy účinné pred 1. januárom 2021, alternatívne upraviť funkčnú imunitu sudcov (všeobecných a správnych súdov) a prísediacich rovnako ako v prípade sudcov ústavného súdu (čl. 136 ods. 1 ústavy).

III. Nad rámec v predchádzajúcej časti európskymi inštitúciami formulovaných odporúčaní a výhrad navrhuje ZSS zvýšiť vek, po dovŕšení ktorého zaniká funkcia sudcu na 70 rokov.

Ústavná úprava, ktorá do roku 2001 umožňovala Národnej rade Slovenskej republiky odvolať sudcu a od roku 2001 do roku 2021 súdnej rade predložiť prezidentovi Slovenskej republiky návrh na jeho odvolanie, ak dosiahol vek 65 rokov, reflektovala dôchodkový vek, ktorý bol u mužov narodených v roku 1943 a skôr 60 rokov, t. j. funkcia sudcu/sudkyne mohla trvať ešte 5 rokov po dovŕšení dôchodkového veku určeného u mužov. Postupne však dochádza k zvyšovaniu dôchodkového veku a u osôb narodených v roku 1966, ktoré nevychovali žiadne dieťa, je dnes stanovený na 64 rokov, a u osôb narodených v roku 1967 a neskôr sa bude odvíjať od strednej dĺžky dožitia, ktorá má stúpajúcu tendenciu ([Dôchodkový vek | Sociálna poisťovňa](#)).

ZSS je presvedčené, že pôvodný pomer medzi dôchodkovým vekom a možným zánikom funkcie sudcu/sudkyne, ktorý zohľadňoval špecifiká výkonu funkcie sudcu, by mal

zostať (aj so zreteľom na trend zvyšujúceho sa dôchodkového veku) zachovaný aj naďalej. Preto navrhuje, aby čl. 146 ods. 2 ústavy znel „*Sudcovi zaniká funkcia posledný deň kalendárneho roka, v ktorom sudca dosiahol vek 70 rokov.*“ Tým by sa zároveň zosúladiť zánik funkcie sudcu z dôvodu dosiahnutia veku s právnou úpravou zániku výkonu notárskeho úradu.